

PSTET

Previous Year Paper

Paper-I

01 Dec, 2024

Adda247

Test Prime

ALL EXAMS, ONE SUBSCRIPTION

1,00,000+
Mock Tests

Personalised
Report Card

Unlimited
Re-Attempt

600+
Exam Covered

25,000+ Previous
Year Papers

500%
Refund

ATTEMPT FREE MOCK NOW

(3)

PART-I / भाग-I

B

1. Gifted students are :

- (1) Introvert in nature
- (2) Independent in their judgement
- (3) Non-assertive of their needs
- (4) Compliant

2. In the classroom teaching children feel more motivated when :

- (1) They are given complex problems
- (2) They feel Connected to their real world
- (3) They are not questioned
- (4) They are given easy problems

3. Out-of-the-box thinking is largely related to :

- (1) Divergent thinking
- (2) Memory-based thinking
- (3) Convergent thinking
- (4) Consistent thinking

4. Assertion (A) : Socialization is essential for a child.

Reason (R) : Socialization is a lifelong process of transmitting and disseminating norms, customs and ideologies of the society.

- (1) Both A and R are true but R is not the correct explanation of A
- (2) A is true but R is false
- (3) Both A and R are true and R is the correct explanation of A
- (4) Both A and R are false

1. ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ :

- (1) ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਮੁਖੀ
- (2) ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ
- (3) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਕਰਨਾ
- (4) ਆਗਿਆਕਾਰੀ

2. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਬੱਚੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦ :

- (1) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ
- (2) ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (3) ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ
- (4) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ

3. ਆਊਟ-ਆਫ-ਦ-ਬਾਕਸ ਸੋਚ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ :

- (1) ਵੱਖਰੀ ਸੋਚ ਨਾਲ
- (2) ਚੇਤਾ-ਆਧਾਰਿਤ ਸੋਚ ਨਾਲ
- (3) ਕੇਂਦਰਮੁਖੀ ਸੋਚ ਨਾਲ
- (4) ਇਕਸਾਰ ਸੋਚ ਨਾਲ

4. ਦਾਅਵਾ (A) : ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਲਈ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਾਰਨ (R) : ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜੀਵਨ ਭਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

- (1) A ਅਤੇ R ਦੋਵੇਂ ਸੱਚ ਹਨ ਪਰ R, A ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ
- (2) A ਸੱਚ ਹੈ ਪਰ R ਗਲਤ ਹੈ
- (3) A ਅਤੇ R ਦੋਵੇਂ ਸੱਚ ਹਨ ਤਥਾ R, A ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ
- (4) A ਅਤੇ R ਦੋਵੇਂ ਗਲਤ ਹਨ

8

5. 'Inclusion of all children in education' as envisaged by RTE Act, 2009 is based on :

- (1) A sympathetic attitude towards disadvantaged children
- (2) A right-based humanistic perspective
- (3) To increase the school enrollment
- (4) Mainstreaming disabled children through skill-based education

6. A teacher should design his/her pedagogy according to :

- (1) Own convenience
- (2) General to specific
- (3) Socio-cultural context of the learners
- (4) As per the examination dates

7. Critical pedagogy helps students to :

- (1) Engage in the teaching-learning process
- (2) Challenge the set assumptions with logic
- (3) Develop critical thinking
- (4) All of the above

8. Find the **correct** match out of the types of motives with examples given below :

A. Organic Motive	I. Aim of life
B. Social Motive	II. Award
C. Personal Motive	III. Food
D. Artificial	IV. Honesty

- (1) A-I, B-III, C-II, D-IV
- (2) A-III, B-I, C-IV, D-II
- (3) A-II, B-III, C-I, D-IV
- (4) A-III, B-II, C-IV, D-I

(4)

B

5. ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ, 2009 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ 'ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ :

- (1) ਵਾਂਝੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ
- (2) ਇੱਕ ਹੱਕ-ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
- (3) ਸਕੂਲ ਦਾਖਲਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
- (4) ਹੁਨਰ-ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ

6. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

- (1) ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ
- (2) ਆਮ ਤੋਂ ਖਾਸ
- (3) ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਦਰਭ
- (4) ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ

7. ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ :

- (1) ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ।
- (2) ਤਰਕ ਨਾਲ ਸੈੱਟ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ
- (3) ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

8. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ **ਸਹੀ** ਮੇਲ ਲਓ :

A. ਜੈਵਿਕ ਪ੍ਰੇਰਕ	I. ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
B. ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰੇਰਕ	II. ਅਵਾਰਡ
C. ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰੇਰਕ	III. ਭੋਜਨ
D. ਨਕਲੀ	IV. ਇਮਾਨਦਾਰੀ

- (1) A-I, B-III, C-II, D-IV
- (2) A-III, B-I, C-IV, D-II
- (3) A-II, B-III, C-I, D-IV
- (4) A-III, B-II, C-IV, D-I

8

(5)

B

9. "Mistake teaches individual". This statement is based on which theory :

- (1) Pavlov's Classical Conditioning
- (2) Thorndike's Trial and Error Theory
- (3) Skinner's Operant Conditioning
- (4) Piaget's Cognitive Development Theory

10. What is the word 'nature' in the nature-nurture controversy ?

- (1) Nature of the individual
- (2) The interplay of physical and social factors
- (3) The hereditary traits
- (4) The environment around a child

11. Piaget proposes that cognitive development universally follows four stages, in which stage the development of object permanence takes place ?

- (1) Pre-cognition stage
- (2) Sensorimotor stage
- (3) Concrete operational
- (4) Formal operational

12. Which out of the following is the first step in the scientific method of problem-solving ?

- (1) Formulation of hypothesis
- (2) Verification of the facts
- (3) Awareness and understanding of the problem
- (4) Collection and compiling of information

9. "ਗਲਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ"। ਇਹ ਕਥਨ ਕਿਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ?

- (1) ਪਾਵਲੋਵ ਦੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ
- (2) ਥੋਰਨਡਾਈਕ ਦਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਐਰਰ ਥਿਊਰੀ
- (3) ਸਕਿਨਰ ਦੀ ਓਪਰੇਂਟ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ
- (4) ਪਿਆਜੇ ਦਾ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਸਿਧਾਂਤ

10. ਕੁਦਰਤ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ 'ਕੁਦਰਤ' ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਹੈ ?

- (1) ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ
- (2) ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮੇਲ
- (3) ਖਾਨਦਾਨੀ ਗੁਣ
- (4) ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ

11. ਪਿਆਜੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂ ਸਥਾਈਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਪੂਰਵ-ਬੋਧ ਪੜਾਅ
- (2) ਸੰਵੇਦਨ ਪੜਾਅ
- (3) ਠੋਸ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ
- (4) ਰਸਮੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ

12. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ :

- (1) ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦਾ ਗਠਨ
- (2) ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ
- (3) ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਝ
- (4) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਸੰਕਲਨ

(6)

B

13. A child learns most appropriately in an environment in which :

- (1) There is strict discipline and order
- (2) There is an availability of all the technical gadgets
- (3) The due weightage is given to the child's emotions and experiences
- (4) There are ample opportunities to play games

14. A teacher can be an effective teacher in addressing diverse classrooms having children from different social, economic, and cultural backgrounds by :

- (1) Using modern technology in teaching
- (2) Asking multiple questions
- (3) Understanding the diverse needs and experiences of the children
- (4) Segregating the children

15. In an advertisement, a woman is cooking food in the kitchen and the man is watching TV. This highlights the role of ..... as an agency of ..... socialization.

- (1) TV; Primary
- (2) Media; Secondary
- (3) Media; Primary
- (4) School; Primary

16. The Functionalist Theory of social structure is given by :

- (1) Emile Durkheim
- (2) Karl Marx
- (3) Robert Stolle
- (4) Max Weber

13. ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਉਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉੱਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ :

- (1) ਸਖ਼ਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ
- (2) ਸਾਰੇ ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਹੈ

(3) ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਿਤ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(4) ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਦੇ ਕਾਫੀ ਮੌਕੇ ਹਨ

14. ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ :

(1) ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ

(2) ਕਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ

(3) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

(4) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ

15. ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਟੀਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ..... ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ..... ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(1) ਟੀਵੀ; ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ

(2) ਮੀਡੀਆ; ਸੈਕੰਡਰੀ

(3) ਮੀਡੀਆ; ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ

(4) ਸਕੂਲ; ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ

16. ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਦਾ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :

(1) ਐਮਿਲ ਦੁਰਕਿਮ ਦੁਆਰਾ

(2) ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੁਆਰਾ

(3) ਰਾਬਰਟ ਸਟੋਲੇ ਦੁਆਰਾ

(4) ਮੈਕਸ ਵੇਬਰ ਦੁਆਰਾ

(7)

B

17. Development of the individual is influenced by .....

- (1) Environment only
- (2) Hereditary and environment both
- (3) Hereditary only
- (4) All of the above

18. A baby girl is commonly seen playing with a doll / or a kitchen set while a boy would be found playing with toy cars and toy guns. This is a prominent example of .....

- (1) Primary socialization
- (2) Anticipatory socialisation
- (3) Gender socialisation
- (4) Secondary socialization

19. School-based internal assessment is primarily based on the principle of :

- (1) assessment should be economical
- (2) students should get good grades at all costs
- (3) Teachers efficiently examine their students
- (4) Teachers know their students' capabilities better than the external examiners

20. According to B. F. Skinner language development of a child takes place :

- (1) As an outcome of inborn capability
- (2) As an outcome of training in grammar
- (3) As an outcome of imitation and reinforcement
- (4) As an outcome of maturity

17. ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ .....

- (1) ਸਿਰਫ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ
- (2) ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੋਵੇਂ ਨਾਲ
- (3) ਸਿਰਫ ਖਾਨਦਾਨੀ ਨਾਲ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

18. ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁੱਡੀ/ਜਾਂ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸੈੱਟ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਖਿਡੌਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਉੱਪਰੋਕਤ ਮਿਸਾਲ ਹੈ .....

- (1) ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ
- (2) ਅਗਾਊਂ ਸਮਾਜੀਕਰਨ
- (3) ਲਿੰਗ ਸਮਾਜੀਕਰਨ
- (4) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਮਾਜੀਕਰਨ

19. ਸਕੂਲ ਅਧਾਰਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ?

- (1) ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਫਾਇਤੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
- (2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
- (3) ਅਧਿਆਪਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਨ
- (4) ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ

20. ਬੀ. ਐਫ. ਸਕਿਨਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- (1) ਜਨਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ
- (2) ਵਿਆਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ
- (3) ਨਕਲ ਅਤੇ ਮਜਬੂਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ
- (4) ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ

(8)

21. At the lower primary level, the play way teaching method is based on .....
- (1) Theory of physical education training
  - (2) Principle of methods of teaching
  - (3) Sociological principles of teaching
  - (4) Psychological principles of growth and development
22. Vygotsky's theory of constructivism implies that :
- (1) After initial explanations teacher should ask the child to solve the problem
  - (2) Child learns with individualistic tutoring
  - (3) Child learns fast in group collaboration
  - (4) Child learns best through rote memorization
23. A child *cannot* distinguish between the words 'bat' and 'tab' and 'nuclear' and 'unclear'. It means the child is suffering from :
- (1) Word recognition disorder
  - (2) Dyscalculia
  - (3) Dysmorphia
  - (4) Dyslexia
24. A progressive classroom views teachers and learners as .....
- (1) Knowledge providers; passive recipients of knowledge
  - (2) Dominant sources of knowledge; subordinate participants
  - (3) Facilitators in learning; participants in knowledge construction
  - (4) Dictators; followers of the teachers

B

21. ਹੇਠਲੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਖੇਡ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ ... 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
- (1) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਬਿਧੀ
  - (2) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
  - (3) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਧਾਂਤ
  - (4) ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ
22. ਵਿਗੋਟਸਕੀ ਦੀ ਰਚਨਾਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ :
- (1) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
  - (2) ਬੱਚਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਟਿਊਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ
  - (3) ਬੱਚਾ ਸਮੂਹਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ
  - (4) ਰੋਟ ਮੈਮੋਰਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।
23. ਇੱਕ ਬੱਚਾ 'bat' ਅਤੇ 'tab' ਅਤੇ 'nuclear' ਅਤੇ 'unclear' ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਪੀੜਤ ਹੈ :
- (1) ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣ ਵਿਕਾਰ
  - (2) ਡਿਸਕਲਕੂਲੀਆ
  - (3) ਡਿਸਮੋਰਫੀਆ
  - (4) ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ
24. ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ .....
- (1) ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਤਾ; ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਿਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ
  - (2) ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰੋਤ; ਅਧੀਨ ਭਾਗੀਦਾਰ
  - (3) ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸੁਵਿਧਾਕਰਤਾ; ਗਿਆਨ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ
  - (4) ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ; ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ

(9)

B

25. Hamir is in class 6. He shows exceptional ability in generating new ideas and finding new perspectives in existing phenomena, he is .....

- (1) A talented learner
- (2) A creative learner
- (3) A gifted learner
- (4) A bright learner

26. Which of the following is most appropriate for Human Development ?

- (1) Quantitative
- (2) Qualitative
- (3) Unmeasurable
- (4) Both (1) and (2)

27. Development generally proceeds from head to foot; this principle of development is called .....

- (1) Bilateral
- (2) Proximodistal
- (3) Cephalocaudal
- (4) General to specific

28. The concept of 'Zone of Proximal Development' is given by :

- (1) Piaget
- (2) Vygotsky
- (3) Kohlberg
- (4) Erikson

29. Which of the following is a primary agency of Socialization for a child ?

- (1) School
- (2) Market
- (3) Class
- (4) Family

30. "Development is a never-ending process" this idea is associated with :

- (1) Principle of interrelation
- (2) Principle of integration
- (3) Principle of interaction
- (4) Principle of continuity

25. ਹਮੀਰ 6ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਜੁਦਾ ਖਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਗਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ .....।

- (1) ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹੈ
- (2) ਇੱਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹੈ
- (3) ਇੱਕ ਗੁਣਵਾਨ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹੈ
- (4) ਇੱਕ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹੈ

26. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ?

- (1) ਮਾਤਰਾਤਮਕ
- (2) ਗੁਣਾਤਮਕ
- (3) ਨਾ ਮਾਪਣਯੋਗ
- (4) (1) ਅਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ

27. ਵਿਕਾਸ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ .....।

- (1) ਦੋ ਤਰਫਾ
- (2) ਪ੍ਰੋਕਸੀਮੋਡਿਸਟਲ
- (3) ਸੇਫਾਲੋਕੈਡਲ
- (4) ਆਮ ਤੋਂ ਖਾਸ

28. 'ਜ਼ੋਨ ਆਫ ਪ੍ਰੋਕਸੀਮਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ :

- (1) ਪਿਆਜੇ
- (2) ਵਿਗੋਟਸਕੀ
- (3) ਕੋਹਲਬਰਗ
- (4) ਏਰਿਕਸਨ

29. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਲਈ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਾਧ ਹੈ ?

- (1) ਸਕੂਲ
- (2) ਬਾਜ਼ਾਰ
- (3) ਜਮਾਤ
- (4) ਪਰਿਵਾਰ

30. "ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਕਦੇ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ" ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਜੁੜਿਆ ਹੈ :

- (1) ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ
- (2) ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ
- (3) ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ
- (4) ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ

(10)

B

PART-II / ਭਾਗ-II

31. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲ ਚਾਲ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ :

- (1) ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਾਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾ ਹੋਵੇ
- (2) ਮੌਖਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂ ਬਣਾਉਣਾ
- (3) (1) ਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ
- (4) (1) ਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਗ਼ਲਤ ਹਨ

32. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ ਹੀ ਮਿੱਥੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ :

- (1) ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈਅ, ਸੁਰ ਤੇ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ
- (2) ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨਾਟਕੀ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਣਾ
- (3) (1) ਅਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਗ਼ਲਤ
- (4) (1) ਅਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਠੀਕ

33. 'ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੇਣ' ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨਹੀਂ :

- (1) ਬੋਲੀ ਦਾ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ।
- (2) ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਟਕਸਾਲਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ।
- (3) ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਕ ਬਣਤਰ ਵਿਆਕਰਨ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ।
- (4) ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸ਼ਬਦ ਭੇਦ, ਲਿੰਗ ਤੇ ਵਚਨ ਭੇਦ, ਕਾਰਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਦੇਣਾ।

34. ਤਸ਼ਖੀਸੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ :

- (1) ਵਾਚਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਸਮੇਂ
- (2) ਵਿਆਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਸਮੇਂ
- (3) ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਸਮੇਂ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਭ

35. ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਸਹੀ ਹੈ :

- (1) ਸਮੂਹਿਕ ਉਪਚਾਰ : ਸਭ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨਾ।
- (2) ਗੁੱਟ ਉਪਚਾਰ : ਸਮੁੱਚੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨਾ।
- (3) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਪਚਾਰ : ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਨਾ।
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

36. ਸੁੱਧ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (1) ਸਖਸ਼ੀਅਤ
- (2) ਪਛੋਕੜ
- (3) ਭੁਜੰਗੀ
- (4) ਭੁਗੋਲਕ

37. ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਥਾਂ ਕਾਮਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਠਹਿਰਾਅ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ..... ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾਦਾ ਹੈ।

- (1) ਦੁਬਿੰਦੀ
- (2) ਬਿੰਦੀ ਕਾਮਾ
- (3) ਡੰਡੀ
- (4) ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ

38. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਪਛੜਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ :

- (1) ਦਿਮਾਗੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ
- (2) ਸਰੀਰਕ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਗ਼ੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ
- (3) ਘਰੋਗੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਨੁਕਸ
- (4) ਉਕਤ ਸਾਰੇ

(11)

B

39. 'ਮਾਤ੍ਰ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ' ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਨਿਮਨ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ ?

- (1) ਬੋਲਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਨਾਲ
- (2) ਲਿਖਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲ
- (3) ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਬੋਲਣ ਨਾਲ
- (4) ਸੁਣਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ

40. ਐਪੀਡਾਇਆਸਕੋਪ ਰਾਹੀਂ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ :

- (1) ਹੋਰ ਛੋਟਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (2) ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ਉਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (3) (1) ਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਗਲਤ
- (4) (1) ਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਵਿ ਟੋਟੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 41 ਤੋਂ 48 ਤੱਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

ਊਧੋ ਕਾਹਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਸਾਨੂੰ
ਕਾਹਨੂੰ ਚਿਣਗ ਚੁਆਤੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਨੀ ?
ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਸਨ ਆਠਰਨ ਘਾਉ ਲੱਗੇ
ਨਵੀਆਂ ਨਸ਼ਤਰਾਂ ਆਣ ਚਲਾਈਆਂ ਨੀ !
ਅਸੀਂ ਕਾਲਜਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਸਾਂ
ਮੁੜਕੇ ਸੁੱਤੀਆਂ ਕਲਾ ਜਗਾਈਆਂ ਨੀ !
ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੁੜੀ ਨਹੀਂ ਕਾਟ ਕਰਦੀ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਪੀੜਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਦਵਾਈਆਂ ਨੀ !
ਆਪ ਆਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਨੀਤ ਉਸ ਦੀ
ਕਾਹਨੂੰ ਗੋਂਗਲੂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਝਾੜਦਾ ਹੈ ?
ਜੇਕਰ ਅੱਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਝਾਉਣ ਜੋਗਾ
ਪਾ ਪਾ ਤੇਲ ਕਿਉਂ ਸੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ?
ਉਸ ਨੂੰ ਆਖ, ਅੱਖੀਂ ਆ ਕੇ ਵੇਖ ਜਾਵੇ

ਸਾਨੂੰ ਕੁੰਜ ਦੇ ਵਾਂਗ ਕੁਰਲਾਇਆਂ ਨੂੰ।
ਵਾਟਾਂ ਵੇਹਦਿਆਂ ਔਸੀਆਂ ਪਾਇਆਂ ਨੂੰ
ਤਾਰੇ ਗਿਣ ਗਿਣ ਕੇ ਰਾਤਾਂ ਲੰਘਾਇਆਂ ਨੂੰ।
ਸਾਂਗਾਂ ਸਹਿੰਦਿਆਂ, ਜਿੰਦ ਲੁੜਛਾਇਆਂ ਨੂੰ
ਘੁਲ ਘੁਲ ਹਿਜਰ ਵਿਚ ਮੁਕਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ।
ਟੁੱਟ ਗਿਆਂ ਨਸੀਬਾਂ ਤੇ ਝੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ
ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਬਰਕਤ ਪੱਛੋਤਾਇਆਂ ਨੂੰ।

41. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ ਟੋਟੇ ਵਿਚ 'ਊਧੋ' ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

- (1) ਅਰਜਨ
- (2) ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ
- (3) ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
- (4) ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮਿੱਤਰ

42. ਇਥੇ 'ਚੁਆਤੀਆਂ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (1) ਚਪਾਤੀਆਂ
- (2) ਭੜਕਾਉਣਾ
- (3) ਅੱਗ
- (4) ਚੰਗਿਆੜੀ

43. 'ਸੁੱਤੀ ਕਲਾ ਜਗਾਉਣਾ' ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ :

- (1) ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਗੱਲ ਚੁੱਕਣਾ
- (2) ਖਤਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ
- (3) ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

44. 'ਗੋਂਗਲੂ' ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਪਹਿਰਾਵੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
- (2) ਇੱਕ ਰੁੱਖ
- (3) ਇੱਕ ਸਬਜ਼ੀ
- (4) ਇੱਕ ਗੋਂਦ

(12)

B

45. 'ਆਪ ਆਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ' ਜੋ ਨੀਤ ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਅੰਸ਼ ਵਿਚ 'ਨੀਤ' ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ :

- (1) ਸਦਾ
- (2) ਨੀਅਤ
- (3) ਨਿਤ
- (4) ਸਦੈਵ

46. 'ਸਾਂਗਾਂ ਸਹਿੰਦਿਆਂ, ਜਿੰਦ ਲੁੜਛਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ' ਕਾਵਿ-ਟੋਟੇ ਵਿਚ ਸਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :

- (1) ਬਰਫ਼ੇ
- (2) ਕੁਹਾੜੇ
- (3) ਸੰਗ-ਸਰਮ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

47. 'ਹਿਜਰ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ :

- (1) ਜੁਦਾਈ
- (2) ਵਿਛੋੜਾ
- (3) ਮਿਲਾਪ
- (4) ਵਿਜੋਗ

48. ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਨ ਵਿਚ ਝੱਲੀ ਹੋਈ ਰਾਧਾ 'ਉਸ ਨੂੰ' ਕਿਸ ਲਈ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ?

- (1) ਕੁਬਜ਼ਾ
- (2) ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
- (3) ਕੰਸ
- (4) ਸੁਦਾਮਾ

49. ਦੇਸੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਕ੍ਰਮ ਦੱਸੋ :

- (1) ਕੱਤਕ, ਮੱਘਰ
- (2) ਭਾਦੋਂ, ਸਾਉਣ
- (3) ਫੱਗਣ, ਪੋਹ
- (4) ਹਾੜ੍ਹ, ਜੇਠ

50. ਹੇਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਪੁਨੀਤ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (1) ਉਚਾਰਨ ਸਥਾਨ
- (2) ਜੀਭ ਦੀ ਸਥਿਤੀ
- (3) ਜੀਭ ਦੀ ਉਚਾਈ
- (4) ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 51 ਤੋਂ 58 ਤੱਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

ਟਾਈਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਸੁਹਜ ਵੱਲੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਿਖਤ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ 'ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ' ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਕਲਮਾਂ ਘੜ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੁੰਦਰ ਘੜੀ ਗਈ ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ ਸੁਹਜ ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਉਚੇਚੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਫੱਟੀਆਂ ਉਤੇ 'ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ' ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਉਪਰਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਘੰਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਨੀਯਤ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਚੰਗੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਦਵਾਤਾਂ ਨਾਲ ਕਾਪੀਆਂ ਉਤੇ 'ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ' ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਖੱਟਦਾ ਸੀ। 'ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ' ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਉਜਲਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਨੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਬਣੀ ਸੰਵਾਰੀ ਹੋਈ ਲਿਖਤ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਸੁਹਜ-ਸੁਆਦ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਜੋ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਿਆਣੇ ਸਿਆਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੇ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਇੰਨੀ ਭੈੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਭਾਂਤ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਮੁਤਾਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ ਲਈ ਰੀਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੱਕ ਰਹੀ ਲਿਖਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕੇ।

51. ਪੈਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਸ਼ਬਦ 'ਪਰ੍ਹੇ ਮੋਤੀਆਂ' ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

- (1) ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ
- (2) ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਏ
- (3) ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ
- (4) ਪਥਰੀਲੇ

(13)

B

52. ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸ਼ਬਦ 'ਕਾਫੀ' ਕਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ ?

- (1) ਸੰਖਿਆ-ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
- (2) ਨਿਸਚੇ-ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
- (3) ਪਰਿਮਾਣ-ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
- (4) ਪੜਨਾਂਵੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

53. 'ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (1) ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ
- (2) ਪ੍ਰੇਰਨਾ
- (3) ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ
- (4) ਗ਼ੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ

54. "ਜੋ ਖ਼ੁਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਖੱਟਦਾ ਸੀ।" ਵਾਕ ਵਿਚ 'ਜੋ' ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਪੜਨਾਂਵ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਨਿਜ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
- (2) ਨਿਸਚੇ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
- (3) ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

55. ਪੈਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਹਜ ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸ ਵਿਚੋਂ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

- (1) ਫੱਟੀ ਪੋਚਣ ਵਿਚੋਂ
- (2) ਬਸਤੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ
- (3) ਚੰਗੀਆਂ ਦਵਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ
- (4) ਸੁੰਦਰ ਘੜੀ ਗਈ ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ

56. 'ਮੁਤਾਸਰ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਚੁਣੋ :

- (1) ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ
- (2) ਵਿਆਕੁਲ
- (3) ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼
- (4) ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

57. ਪੈਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿਓ :

- (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ
- (2) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਾਅ
- (3) (1) ਤੇ (2) ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ
- (4) ਸਿਰਫ਼ (1) ਸਹੀ ਹੈ

58. ਲਿਖਤ ਦੇ ਸੁਹਜ ਪੱਖੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ?

- (1) ਦਵਾਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ
- (2) ਸੁੰਦਰ ਕਲਮਾਂ ਘੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ
- (3) ਟਾਈਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਧਣ ਕਾਰਨ
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

59. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ :

- (1) ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
- (2) ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਨਾ
- (3) ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਤਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ
- (4) ਵਾਚਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਅਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ

60. ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣਾ ਅਧਿਆਪਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਵਰਤਦਾ ਹੈ :

- (1) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੱਲ
- (2) ਤਾਰਕਿਕ ਤੋਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵੱਲ
- (3) ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ
- (4) ਸਿਰਫ਼ (2)

(14)

PART-III / भाग-III

B

61. Choose the **correct** option to complete the following sentence :
..... sandwich isn't enough. I usually eat two or three.
(1) The
(2) One
(3) An
(4) None of the above
62. The theory of Transformational Generative Grammar is contained in :
(1) Chomsky's *Syntactic Structures*
(2) Chomsky's *Aspects of the theory of Syntax*
(3) Neither (1) nor (2)
(4) Both (1) and (2)
63. Choose the **correct** option to complete the following sentence :
Karen and I are very good friends. We've known ..... for a long time.
(1) each other (2) ourselves
(3) yourselves (4) themselves
64. .... is a method of word formation whereby one or more syllables are removed from longer words.
Choose the **correct** option to fill in the blank :
(1) Portmanteau (2) Onomatopoeia
(3) Clipping (4) Metanalysis
65. Choose the **correct** option to complete the following sentence :
Pedro was so short, he couldn't see ..... the steering wheel.
(1) over (2) across
(3) between (4) through
66. Choose between present simple or present continuous from the options for bracketed verbs in the following sentence :
People (live) longer, and treatment (is) more expensive.
(1) Live / is getting
(2) Live / get
(3) Are living / getting
(4) Are living / is getting
67. .... is a term that denotes historical perspective for studying language.
Choose the **correct** option to fill in the blank :
(1) Synchrony
(2) Diachrony
(3) Both (1) and (2)
(4) None of these
68. Choose the **correct** option to complete the following sentence :
The boss ..... meet the visitors for coffee at 11 : 30. She wants to know if you'd like to come along.
(1) will (2) will be
(3) is going to (4) was going to
69. Choose the **correct** option to decide which tense to put bracketed verbs into the following sentence :
Well, I got on better with David really. Last time we (stay) in London we (share) a flat, because Ben (go) to America.
(1) Stay / share / gone
(2) Stayed / shared / went
(3) Stayed / shared / had gone
(4) Stay / share / had gone

(15)

B

70. Phonological awareness refers to the ability to :

- (1) reflect and manipulate the sound structure
- (2) speak fluently and accurately
- (3) know, understand and write
- (4) master the rules of grammar

71. Which of the following is the most appropriate method to monitor the progress of children with learning disabilities ?

- (1) Case-study
- (2) Anecdotal records
- (3) Behaviour-rating scale
- (4) Structured behavioural observation

72. Choose the **correct** option to complete the following sentence :

Richard didn't help me. He sat in an armchair and ..... nothing.

- (1) do
- (2) doing
- (3) did
- (4) done

Read the passage carefully and answer the questions (73-80) that follow by choosing the best alternative :

Firefighters are often asked to speak to school and community groups about the importance of fire safety, particularly fire prevention and detection. Because smoke detectors reduce the risk of dying in a fire by half, firefighters often provide audiences with information on how to install these protective devices in their homes.

Specifically, they tell them these things : A smoke detector should be placed on each floor of a home. While sleeping, people are in particular danger of an emergent fire, and there must be a detector outside each sleeping area. A good site for a detector would be a hallway that runs between living spaces and bedrooms.

PAPER-1

Because of the dead-air space that might be missed by turbulent hot air bouncing around above a fire, smoke detectors should be installed either on the ceiling at least four inches from the nearest wall, or high on a wall at least four, but no further than twelve, inches from the ceiling.

Detectors should not be mounted near windows, exterior doors, or other places where drafts might direct the smoke away from the unit. Nor should they be placed in kitchens and garages, where cooking and gas fumes are likely to cause false alarms.

73. Choose most suitable title for the passage from the options given below :

- (1) Hierarchical Order of Firefighters
- (2) Comparison-contrast of Firefighters and General Community
- (3) Responsibilities of Firefighters
- (4) Responsibilities of School Kids

74. What is the main focus of this passage ? Choose the **correct** option :

- (1) The detection of dead-air space on walls and ceilings
- (2) The proper installation of home smoke detectors
- (3) Both (1) and (2)
- (4) None of these

75. The passage implies that dead-air space is most likely to be found .....

Choose the **correct** option to fill in the blank :

- (1) Outside the house.
- (2) Close to where a wall meets a ceiling.
- (3) Near an open window.
- (4) In kitchens and garages.

P. T. O.

(16)

B

76. The passage states that, compared with people who do not have smoke detectors, persons who live in homes with smoke detectors have a .....

Choose the **correct** option :

- (1) 50% better chance of surviving a fire.
- (2) 50% better chance of preventing a fire.
- (3) 75% better chance of detecting a hidden fire.
- (4) 100% better chance of not being injured in a fire.

77. A smoke detector should **not** be installed near a window, because :

- (1) Outside fumes may trigger a false alarm.
- (2) A draft may create dead-air space.
- (3) A draft may pull smoke away from the detector.
- (4) Outside noises may muffle the sound of the detector.

78. The passage indicates that one responsibility of a firefighter is to :

- (1) Install smoke detectors in the homes of residents in the community.
- (2) Check homes to see if smoke detectors have been properly installed.
- (3) Develop fire safety programs for community leaders and school teachers.
- (4) Speak to school children and community groups about the importance of preventing fires.

79. A smoke detector must always be placed :

- (1) Outside at least one of the bedrooms on any level of the home.
- (2) Outside all bedrooms in a home.
- (3) Outside the windows.
- (4) In kitchens where fires are most likely to start.

80. Choose the **correct** antonym for :

Prevention (the word has been taken from the passage)

- (1) Stoppage
- (2) Avoidance
- (3) Hindrance
- (4) Aggravation

Read the passage carefully and answer the questions (81-88) that follow by choosing the best alternative :

The phone rang on Dr. Allen's desk.

"Hello," she said, picking up the phone. "Dr. Allen here."

"Oh, good morning, Dr. Allen," a voice said. "It's Jenny Anderson here, Professor Smith's secretary. It's about that meeting on Monday. You are definitely coming, aren't you?"

"The meeting. Yes, of course," Dr. Allen said, looking in her diary. "It's at eleven, I see."

"Well, no. We had to change the time," Jenny Anderson said. "It's going to be at twelve. I'm sure I told you."

"But I've got a lecture at twelve," Dr. Allen said.

"But surely you can cancel your lecture – just for once," Jenny Anderson suggested. "The meeting's very important, as you know."

"I've never cancelled a lecture in my life," Dr. Allen told her. "Sorry!" There was a silence.

"However," she went on, "I've got an idea. I've just got a new cassette recorder – rather a good one, in fact. I'll record my lecture beforehand – and then be able to come to the meeting."

"Wonderful," said Jenny Anderson. "I'll tell Professor Smith you'll be there, then."

At five to twelve on Monday morning Dr. Allen went along to the lecture room. There were about twenty students waiting there for her. "I'm sorry," she told them, "I won't be able to give my lecture today." The students looked surprised. Dr. Allen explained that she had an important meeting. "However," she went on, "although I can't be with you myself, my voice can!" She gestured towards the cassette recorder on the table. "You see, I've recorded my lecture and you can listen to it while I go to my meeting. So, in a way, I'll be in two places at once! One of the miracles of modern science!" Feeling rather pleased with herself, Dr. Allen switched on the cassette recorder and left.

The meeting in Professor Smith's office finished a little early, so Dr. Allen decided to go back to the lecture room. She stood for a moment outside the door, listening to her own voice. Then, very

quietly, she opened the door. To her surprise, the room was empty. But then, as she looked around, she saw a number of small cassette recorders. All "listening" to her lecture!
"Well," she thought, "if I can be in two places at once, so can they!"

(17)

B

81. Choose the right meaning for the word :
Beforehand

- (1) Left-hand (2) Earlier
(3) Gestured (4) Cancelled

82. Choose the right meaning for the word :
Miracle

- (1) Wonderful event (2) Recorder
(3) Lecture (4) Diary

83. Choose the words or phrases for the pronoun in *Italics* :

Dr. Allen took *it* to the lecture room.

- (1) The Cassette Recorder
(2) The Phone
(3) Her favourite note-book
(4) None of the above

84. Who was Jenny Anderson ? Choose the **correct** option :

- (1) Professor Smith's Senior
(2) Professor Smith's Colleague
(3) Dr. Allen's Secretary
(4) Professor Smith's Secretary

85. Fill in the blank from the options below :

Jenny Anderson suggested that Dr. Allen should ..... her lecture.

- (1) Cancel (2) Pre-pone
(3) Post-pone (4) Deliver on time

86. Choose the **correct** option to complete the sentence with the idea from the passage :

Dr. Allen thought that ..... but instead it was at twelve.

- (1) the meeting was at nine
(2) the meeting was at ten
(3) the meeting was at eleven
(4) the meeting was at eleven thirty

87. Choose the **correct** option to complete the sentence with the idea from the passage :

However, Dr. Allen went to the classroom and tried to explain to the students, "....."

- (1) I've recorded my lecture on this cassette recorder, so you'll be able to listen to my lecture while I go to the meeting.
(2) I've cancelled today's lecture because I have a meeting to attend.
(3) I've cancelled today's lecture because I am not feeling well.
(4) I've cancelled today's lecture because I have not prepared it.

88. Choose the **correct** option to complete the sentence, using the words from the passage :

Can I borrow your .....
I want to ..... some music for the party.

- (1) Video recorder/listen to
(2) Cassette recorder/record
(3) Both (1) and (2)
(4) None of the above

89. Children acquire gender roles through all of the following, **except** :

- (1) Socialization (2) Culture
(3) Tutoring (4) Media

90. Choose the **correct** option to complete the following sentence. Keep in mind the words in the brackets are to be added where necessary.

Since her accident, Mary has tried to lead ..... possible (normal/life).

- (1) as ..... as
(2) not as ..... as
(3) such ..... as
(4) so ..... as to

(18)

PART-IV / भाग-IV

B

91. A person's present age is two-fifth of the age of his mother. After 8 years, he will be one-half of the age of his mother. The present age of mother is :

- (1) 32 years (2) 36 years
(3) 40 years (4) 48 years

92. According to NCF 2005, teaching and learning methods in Mathematics at primary level should focus on :

- (A) explorations of various patterns in mathematics
(B) developing the skills of estimation and approximation among learners
(C) Informal ways of learning like games, solving puzzles etc.
(D) rigorous problem solving

The correct option is :

- (1) (B), (C) and (D) (2) (A), (B) and (D)
(3) (A), (B) and (C) (4) (B) and (D)

93. Given the measure of three sides of a triangle, find out which triangle can be formed ?

- (1) 6 cm, 4 cm, 5 cm
(2) 3 cm, 6 cm, 10 cm
(3) 3.5 cm, 6.5 cm, 11 cm
(4) 2.5 cm, 8.5 cm, 5.5 cm

94. 36 men can complete a piece of work in 18 days. 27 men can complete the same work in :

- (1) 12 days (2) 18 days
(3) 22 days (4) 24 days

95. The LCM of two numbers is 48 and the numbers are in the ratio 2 : 3. The sum of these two numbers is :

- (1) 28 (2) 32
(3) 40 (4) 64

91. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਉਮਰ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਦੋ-ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। 8 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਉਮਰ ਹੈ :

- (1) 32 ਸਾਲ (2) 36 ਸਾਲ
(3) 40 ਸਾਲ (4) 48 ਸਾਲ

92. NCF 2005 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

- (A) ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੈਟਰਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ
(B) ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ
(C) ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਤਰੀਕੇ ਜਿਵੇਂ ਖੇਡਾਂ, ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਆਦਿ।
(D) ਸਖ਼ਤ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ

ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਹੈ :

- (1) (B), (C) ਅਤੇ (D) (2) (A), (B) ਅਤੇ (D)
(3) (A), (B) ਅਤੇ (C) (4) (B) ਅਤੇ (D)

93. ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਤਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

- (1) 6 ਸੈਮੀ, 4 ਸੈਮੀ, 5 ਸੈਮੀ
(2) 3 ਸੈਮੀ, 6 ਸੈਮੀ, 10 ਸੈਮੀ
(3) 3.5 ਸੈਮੀ, 6.5 ਸੈਮੀ, 11 ਸੈਮੀ
(4) 2.5 ਸੈਮੀ, 8.5 ਸੈਮੀ, 5.5 ਸੈਮੀ

94. 36 ਆਦਮੀ 18 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। 27 ਆਦਮੀ ਇਹੋ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ :

- (1) 12 ਦਿਨ ਵਿੱਚ (2) 18 ਦਿਨ ਵਿੱਚ
(3) 22 ਦਿਨ ਵਿੱਚ (4) 24 ਦਿਨ ਵਿੱਚ

95. ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ LCM 48 ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆਵਾਂ 2 : 3 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ :

- (1) 28 (2) 32
(3) 40 (4) 64

(19)

B

96. The average of five consecutive odd numbers is 61. The difference between the highest and lowest number is :

- (1) 2 (2) 8
(3) 18 (4) 10

97. The product of two numbers is 9375. The quotient, obtained by dividing the larger one with the smaller one, is 15, then the sum of numbers is :

- (1) 380 (2) 395
(3) 400 (4) 425

98. Identify the pattern and fill in the blank :

$$37 \times 3 = 111$$

$$37 \times 6 = 222$$

$$37 \times 9 = 333$$

$$37 \times \dots = 444$$

- (1) 12 (2) 10
(3) 5 (4) 27

99. A cylindrical pencil sharpened at one edge is the combination of :

- (1) A cone and a cylinder
(2) A hemisphere and a cylinder
(3) Two cylinders
(4) Frustum of a cone and a cylinder

100. The least number which when doubled will be exactly divisible by 12, 18, 21 and 30 is :

- (1) 196 (2) 630
(3) 1260 (4) 2520

101. If one angle of a triangle is the sum of other two angles, then the triangle is :

- (1) An isosceles triangle
(2) An obtuse triangle
(3) An equilateral triangle
(4) A right triangle

96. ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜ ਟਾਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਔਸਤ 61 ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ :

- (1) 2 (2) 8
(3) 18 (4) 10

97. ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਗੁਣਨਫਲ 9375 ਹੈ। ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਭਾਗ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਭਾਗਫਲ 15 ਹੈ, ਫਿਰ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ :

- (1) 380 (2) 395
(3) 400 (4) 425

98. ਪੈਟਰਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :

$$37 \times 3 = 111$$

$$37 \times 6 = 222$$

$$37 \times 9 = 333$$

$$37 \times \dots = 444$$

- (1) 12 (2) 10
(3) 5 (4) 27

99. ਇੱਕ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਕੀਤੀ ਵੇਲਨਾਕਾਰ ਪੇਂਸਿਲ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ :

- (1) ਇੱਕ ਕੋਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੇਲਣ
(2) ਇੱਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੇਲਣ
(3) ਦੋ ਵੇਲਣ
(4) ਇੱਕ ਸ਼ੰਕੂ ਦਾ ਫ੍ਰਸਟਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੇਲਣ

100. ਨਿਮਨਤਮ ਸੰਖਿਆ ਜੋ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋਣ 'ਤੇ 12, 18, 21 ਅਤੇ 30 ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ :

- (1) 196 (2) 630
(3) 1260 (4) 2520

101. ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦਾ ਇੱਕ ਕੋਣ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਹੈ :

- (1) ਇੱਕ ਸਮਦਵਿਬਾਹੁ ਤ੍ਰਿਭੁਜ
(2) ਇੱਕ ਅਧਿਕ ਕੋਣ ਤ੍ਰਿਭੁਜ
(3) ਇੱਕ ਸਮਭੁਜ ਤ੍ਰਿਭੁਜ
(4) ਇੱਕ ਸਮਕੋਣ ਤ੍ਰਿਭੁਜ

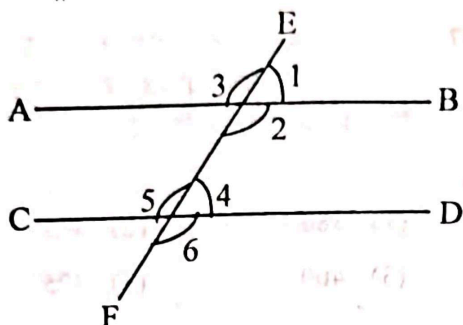
(20)

B

102. The number of lines of symmetries of a square is :

- (1) 1 (2) 4
(3) 3 (4) 2

103. Let $AB \parallel CD$ and EF is transversal :

Which of the following is **not** true ?

- (1) $\angle 2 = \angle 3$ (2) $\angle 1 + \angle 2 = 180^\circ$
(3) $\angle 1 + \angle 4 = 180^\circ$ (4) $\angle 2 + \angle 4 = 180^\circ$

104. Which activity would best develop a student's reasoning skills in geometry ?

- (1) memorizing geometric formulas
(2) solving multiple choice questions
(3) copying solutions from board
(4) justifying why two triangles are congruent using geometric postulates

105. On subtracting 23 hg 76 dg from 79 hg 85 dg, we get ..... hectograms.

- (1) 5.6009 (2) 560.09
(3) 5600.9 (4) 56.009

106. The missing number in the sequence 8, 24, 12, 36, 18, 54, ... is :

- (1) 27 (2) 68
(3) 72 (4) 108

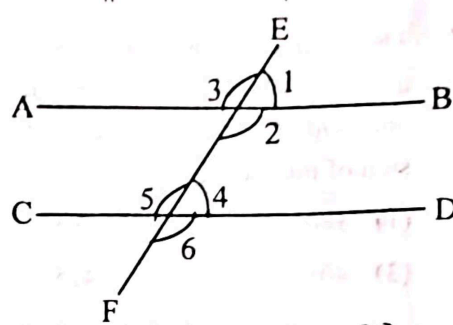
107. Which of the following is **true** ?

- (1) Every integer is a rational number
(2) Every whole number is a natural number
(3) Every rational number is an integer
(4) Every real number is a rational number

102. ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੀ ਸਮਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਹੈ :

- (1) 1 (2) 4
(3) 3 (4) 2

103. ਮੰਨੋ ਕਿ $AB \parallel CD$ ਅਤੇ EF ਟ੍ਰਾਂਸਵਰਸਲ ਹੈ :

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (1) $\angle 2 = \angle 3$ (2) $\angle 1 + \angle 2 = 180^\circ$
(3) $\angle 1 + \angle 4 = 180^\circ$ (4) $\angle 2 + \angle 4 = 180^\circ$

104. ਕਿਹੜੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜਿਓਮੈਟਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਿਕਸਤ ਕਰੇਗੀ ?

- (1) ਜਿਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ
(2) ਬਹੁ-ਚੋਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ
(3) ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਹੱਲਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ
(4) ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਕਿ ਦੋ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਜਿਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪੋਸਟੂਲੇਟਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਕਸਾਰ ਕਿਉਂ ਹਨ

105. 79 hg 85 dg ਤੋਂ 23 hg 76 dg ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ..... ਹੈਕਟੋਗ੍ਰਾਮ।

- (1) 5.6009 (2) 560.09
(3) 5600.9 (4) 56.009

106. ਕ੍ਰਮ 8, 24, 12, 36, 18, 54, ... ਵਿੱਚ ਗੁੰਮ ਸੰਖਿਆ ਹੈ :

- (1) 27 (2) 68
(3) 72 (4) 108

107. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਹੈ ?

- (1) ਹਰ ਪੂਰਨ ਅੰਕ ਇੱਕ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆ ਹੈ
(2) ਹਰ ਪੂਰੀ ਸੰਖਿਆ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਖਿਆ ਹੈ
(3) ਹਰ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਅੰਕ ਹੈ
(4) ਹਰ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸੰਖਿਆ ਇੱਕ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

(21)

B

108. If the areas of three adjacent faces of a cuboidal box are 120 cm^2 , 72 cm^2 and 60 cm^2 respectively, then the volume of the box is :

- (1) 720 cm^3
- (2) 864 cm^3
- (3) 7200 cm^3
- (4) $(72)^2 \text{ cm}^3$

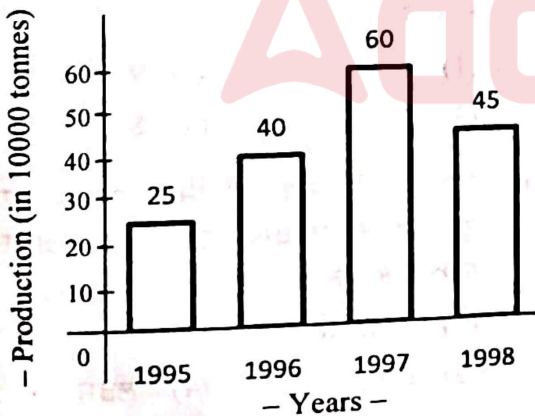
109. A shopkeeper purchased 70 kg of potatoes for Rs. 420 and sold the whole lot at the rate of Rs. 6.50 per kg. Then the gain percentage is :

- (1) $4\frac{1}{6}\%$
- (2) $6\frac{1}{4}\%$
- (3) $8\frac{1}{3}\%$
- (4) 20%

110. Suppose that $x + 1$ and $x + 2$ are factors of the polynomial $x^3 + 3x^2 - 2\alpha x + \beta$, then $\alpha + \beta$ is :

- (1) -2
- (2) 1
- (3) 0
- (4) -1

111. Study the following bar graph :

What was the percentage decline in the production from 1997 to 1998 ?

- (1) $33\frac{1}{3}\%$
- (2) 30%
- (3) 35%
- (4) 25%

108. ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਘਣਾਕਾਰ ਬਾਕਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਲ ਲਗਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 120 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ², 72 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ² ਅਤੇ 60 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ² ਹਨ, ਤਾਂ ਬਾਕਸ ਦਾ ਆਇਤਨ ਹੈ :

- (1) 720 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ³
- (2) 864 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ³
- (3) 7200 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ³
- (4) $(72)^2$ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ³

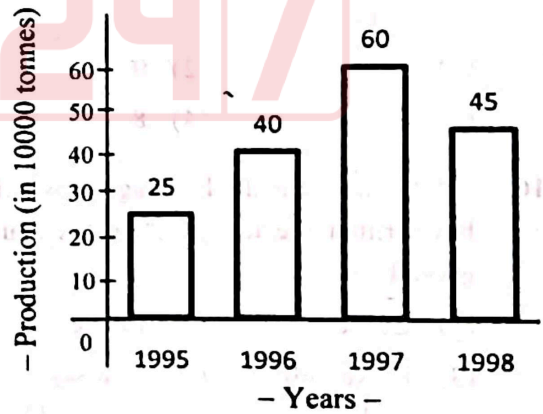
109. ਇੱਕ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ 70 ਕਿਲੋ ਆਲੂ 420 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਲਾਟ 6.50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਹੈ :

- (1) $4\frac{1}{6}\%$
- (2) $6\frac{1}{4}\%$
- (3) $8\frac{1}{3}\%$
- (4) 20%

110. ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ $x + 1$ ਅਤੇ $x + 2$ ਬਹੁਪਦ $x^3 + 3x^2 - 2\alpha x + \beta$ ਦੇ ਕਾਰਕ ਹਨ, ਫਿਰ $\alpha + \beta$ ਹੈ :

- (1) -2
- (2) 1
- (3) 0
- (4) -1

111. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਾਰ ਗ੍ਰਾਫ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ :

1997 ਤੋਂ 1998 ਤੱਕ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ?

- (1) $33\frac{1}{3}\%$
- (2) 30%
- (3) 35%
- (4) 25%

(22)

B

112. A child studying in Class IV exhibits difficulty in reading, recognizing patterns, telling time, measuring etc. This learning difficulty is named as :

- (1) suffering from dyscalculia
- (2) suffering from dyslexia
- (3) suffering from dysgraphia
- (4) suffering from attention deficit disorder

113. If a ray stands on a line, then the sum of two adjacent angles is :

- (1) 90°
- (2) 30°
- (3) 360°
- (4) 180°

114. Out of the following, the language of Mathematics is :

- (1) Symbolic
- (2) National
- (3) Complex
- (4) Vedic

115. The digit at unit's place in $(2467)^{153} \times (341)^{72}$ is :

- (1) 1
- (2) 9
- (3) 7
- (4) 8

116. "Mathematics is the language in which God has written the universe" is the statement given by :

- (1) Galileo
- (2) Locke
- (3) B. Russell
- (4) Lindsay

117. The least value assigned to * so that the number $86325 * 6$ is divisible by 11 is :

- (1) 1
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 5

112. ਹੋਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਪੇਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ, ਸਮਾਂ ਦੱਸਣ, ਮਾਪਣ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਖਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :

- (1) ਡਿਸਕੈਲਕੁਲੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ
- (2) ਡਿਸਲੈਕਸੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ
- (3) ਡਿਸਗ੍ਰਾਫੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ
- (4) ਧਿਆਨ ਘਾਟਾ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ

113. ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਕਿਰਨ ਇੱਕ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋ ਲਗਵਾਂ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ :

- (1) 90°
- (2) 30°
- (3) 360°
- (4) 180°

114. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ, ਗਣਿਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ :

- (1) ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਿਕ
- (2) ਰਾਸ਼ਟਰੀ
- (3) ਕੰਪਲੈਕਸ
- (4) ਵੈਦਿਕ

115. $(2467)^{153} \times (341)^{72}$ ਵਿਚ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅੰਕ ਹੈ :

- (1) 1
- (2) 9
- (3) 7
- (4) 8

116. "ਗਣਿਤ ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ" ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਹੈ ?

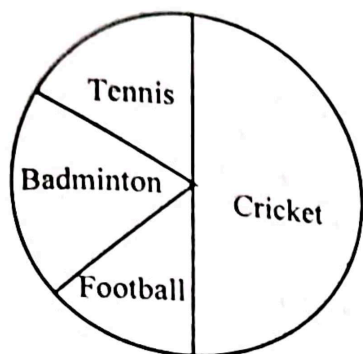
- (1) ਗੈਲੀਲੀਓ
- (2) ਲੌਕ
- (3) ਬੀ. ਰਸਲ
- (4) ਲਿੰਡਸੇ

117. * ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਮਨਤਮ ਮੁੱਲ ਤਾਕੀ ਨੂੰ $86325 * 6$, 11 ਨਾਲ ਵਿਭਾਜਤ ਹੋ ਸਕੇ :

- (1) 1
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 5

118. The given pie graph shows the games liked by various students of a class. Choose the correct option which shows the angles covered by various games :

- (1) Cricket : 180°, Tennis : 60°, Badminton : 30°, Football : 30°
- (2) Cricket : 90°, Tennis : 60°, Badminton : 120°, Football : 90°
- (3) Cricket : 180°, Tennis : 60°, Badminton : 60°, Football : 60°
- (4) Cricket : 180°, Tennis : 30°, Badminton : 60°, Football : 90°

119. A man took a loan from a bank at the rate of 12% per annum as simple interest. After 3 years, he paid Rs. 5400 as interest only. The principal amount borrowed by him is :

- (1) 2000
- (2) 10000
- (3) 15000
- (4) 20000

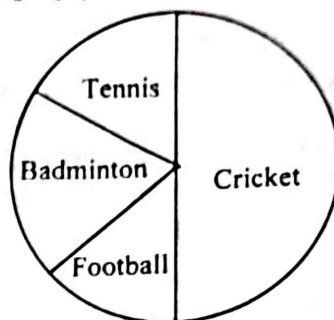
120. The angle made between the hour hand and the minute hand of a clock, when the time is 12 : 30 is :

- (1) right angle
- (2) acute angle
- (3) obtuse angle
- (4) straight angle

(23)

B

118. ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਾਈ ਗ੍ਰਾਫ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੇਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ :

- (1) ਕ੍ਰਿਕਟ : 180°, ਟੈਨਿਸ : 60°, ਬੈਡਮਿੰਟਨ : 30°, ਫੁੱਟਬਾਲ : 30°
- (2) ਕ੍ਰਿਕਟ : 90°, ਟੈਨਿਸ : 60°, ਬੈਡਮਿੰਟਨ : 120°, ਫੁੱਟਬਾਲ : 90°
- (3) ਕ੍ਰਿਕਟ : 180°, ਟੈਨਿਸ : 60°, ਬੈਡਮਿੰਟਨ : 60°, ਫੁੱਟਬਾਲ : 60°
- (4) ਕ੍ਰਿਕਟ : 180°, ਟੈਨਿਸ : 30°, ਬੈਡਮਿੰਟਨ : 60°, ਫੁੱਟਬਾਲ : 90°

119. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਵਜੋਂ 12% ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ। 3 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 5400 ਰੁਪਏ ਹੀ ਵਿਆਜ ਵਜੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਧਾਰ ਲਈ ਗਈ ਮੁੱਖ ਰਕਮ ਹੈ :

- (1) 2000
- (2) 10000
- (3) 15000
- (4) 20000

120. ਘੜੀ ਦੇ ਘੰਟਾ ਹੱਥ ਅਤੇ ਮਿੰਟ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਿਆ ਕੋਣ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ 12 : 30 ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- (1) ਸਮਕੋਣ
- (2) ਨਿਊਨ ਕੋਣ
- (3) ਅਧਿਕ ਕੋਣ
- (4) ਸਿੱਧਾ ਕੋਣ

P. T. O.

PART-V / भाग-V

121. The farmers first prepare their fields to sow the seeds. For this, they dig the soil, loosen it and make it soft. This process is called :
- (1) Cultivation (2) Ploughing
(3) Grooving (4) Mineralization
122. The objective of a scheme, launched by central government in 1975, was improvement in nutrition and health of children. The scheme was ICDS which stands for :
- (1) Intelligent Child Development Scheme
(2) Integrated Child Development Scheme
(3) Integrated Child Development Services
(4) Imperative Child Development Services
123. The following food sources contain iron that is essential for formation of hemoglobin in human body :
- (1) Pulses, nuts, beans and apples
(2) Milk, egg, fish and green vegetables
(3) Sea food
(4) Orange, Tomato, mango and papaya
124. The Bhabha Atomic Research Centre (BARC) is headquartered in :
- (1) Mumbai (2) Nagpur
(3) New Delhi (4) Lucknow
125. The 3 R's for solid management are :
- (1) Reduce, Reform and Recycle
(2) Reform, Redesign and Recycle
(3) Reduce, Reuse and Recycle
(4) Reuse, Reproduce and Recycle
126. Deforestation leads to erosion and erosion leads to loss of life or :
- (1) Pedogenesis
(2) Weathering
(3) Desertification
(4) Floods and Earthquakes
121. ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਘੱਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਲਈ, ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਸਨੂੰ ਢਿੱਲੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਰਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :
- (1) ਕਾਸਤ (2) ਹਲ ਵਾਹੁਣਾ
(3) ਗਰੋਵਿੰਗ (4) ਖਣਿਜੀਕਰਨ
122. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 1975 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਸਕੀਮ ICDS ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ :
- (1) ਇੰਟੇਲੀਜੇਂਟ ਚਾਇਲਡ ਡੇਵਲਪਮੈਂਟ ਸਕੀਮ
(2) ਇੰਟੀਗਰੇਟਡ ਚਾਇਲਡ ਡੇਵਲਪਮੈਂਟ ਸਕੀਮ
(3) ਇੰਟੀਗਰੇਟਡ ਚਾਇਲਡ ਡੇਵਲਪਮੈਂਟ ਸਰਵੀਸੇਸ
(4) ਇੰਪੀਰੇਟਿਵ ਚਾਇਲਡ ਡੇਵਲਪਮੈਂਟ ਸਰਵੀਸੇਸ
123. ਹੇਠਲੇ ਭੋਜਨ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :
- (1) ਦਾਲਾਂ, ਮੇਵੇ, ਫਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਬ
(2) ਦੁੱਧ, ਆਂਡਾ, ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ
(3) ਸਮੁੰਦਰੀ ਭੋਜਨ
(4) ਸੰਤਰਾ, ਟਮਾਟਰ, ਅੰਬ ਅਤੇ ਪਪੀਤਾ
124. ਭਾਭਾ ਪਰਮਾਣੂ ਸ਼ੋਧ ਕੇਂਦਰ (BARC) ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਇੱਥੇ ਹੈ :
- (1) ਮੁੰਬਈ (2) ਨਾਗਪੁਰ
(3) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (4) ਲਖਨਊ
125. ਠੋਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ 3 ਆਰ ਹਨ:
- (1) ਰਿਡਯੂਸ, ਰਿਫਾਰਮ ਅਤੇ ਰੀਸਾਈਕਲ
(2) ਰਿਫਾਰਮ, ਰਿਡਿਜਾਇਨ ਅਤੇ ਰੀਸਾਈਕਲ
(3) ਰਿਡਯੂਸ, ਰਿਯੂਸ ਅਤੇ ਰੀਸਾਈਕਲ
(4) ਰਿਯੂਸ, ਰਿਪਰੋਡਯੂਸ ਅਤੇ ਰੀਸਾਈਕਲ
126. ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀ ਨਾਲ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ :
- (1) ਪੀਡੋਜਨੇਸਿਸ
(2) ਮੌਸਮ
(3) ਮਾਰੂਥਲੀਕਰਨ
(4) ਹੜ੍ਹ ਅਤੇ ਭੂਚਾਲ

(25)

B

127. One of the following is *not* an example of Ex-situ conservation method. Identify it :
- (1) Sacred plants homegardens
  - (2) Seed Banks
  - (3) Botanical Garden
  - (4) Biosphere reserve
128. The Air (Prevention and Control of Pollution) Act was framed in this year :
- (1) 1974
  - (2) 1972
  - (3) 1981
  - (4) 1983
129. The solid waste disposal became a global issue over past decades. Choose the *correct* statement in regard to this :
- (1) Highly combustible trash like plastics can be incinerated.
  - (2) All types of hospital wastes can be dumped in landfills.
  - (3) City sewage normally contain inorganic waste and hence can be disposed by landfilling.
  - (4) Dumping of solid waste into ocean is the best solution of disposal.
130. Peroxyacylnitrate (PAN) and ozone (O_3) are termed as :
- (1) Primary Pollutants
  - (2) Secondary Pollutants
  - (3) Tertiary Pollutants
  - (4) Can be called as primary, secondary or tertiary depending on their formation in mesosphere, thermosphere or exosphere respectively
131. The roots are of two types like tap roots and fibrous roots. Which one of the following has fibrous roots ?
- (1) Neem
  - (2) Banana
  - (3) Beans
  - (4) None of the above

127. ਹੇਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ "ਐਕਸ-ਸੀਟੂ" ਸੰਭਾਲ ਵਿਧੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ :
- (1) ਪਵਿੱਤਰ ਪੌਦੇ ਹੋਮਗਾਰਡਨ
  - (2) ਬੀਜ ਬੈਂਕ
  - (3) ਬੋਟੈਨੀਕਲ ਗਾਰਡਨ
  - (4) ਜੀਵ-ਮੰਡਲ ਰਿਜ਼ਰਵ
128. ਹਵਾ (ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ) ਐਕਟ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ?
- (1) 1974
  - (2) 1972
  - (3) 1981
  - (4) 1983
129. ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਠੋਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਕਥਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :
- (1) ਪਲਾਸਟਿਕ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਲਣਸ਼ੀਲ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
  - (2) ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਕੂੜਾ ਲੈਂਡਫਿਲ ਵਿੱਚ ਡੰਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
  - (3) ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੀਵਰੇਜ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਕਾਰਬਨਿਕ ਕੂੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲੈਂਡਫਿਲਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
  - (4) ਠੋਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡੰਪ ਕਰਨਾ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੱਲ ਹੈ।
130. ਪੈਰੋਕਸਿਆਸੀਲਨਾਈਟ੍ਰੇਟ (PAN) ਅਤੇ ਓਜ਼ੋਨ (O_3) ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :
- (1) ਪਹਲਾ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ
  - (2) ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ
  - (3) ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ
  - (4) ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮੈਸੋਸਫੀਅਰ, ਥਰਮੋਸਫੀਅਰ ਜਾਂ ਐਕਸੋਸਫੀਅਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪਹਲੇ, ਦੂਜੇ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
131. ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਲਕੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ੇਦਾਰ ਜੜ੍ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰੇਸ਼ੇਦਾਰ ਹਨ ?
- (1) ਨਿੰਮ
  - (2) ਕੇਲਾ
  - (3) ਬੀਨਜ਼
  - (4) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(26)

B

132. The sequence of population or organisms of an ecosystem through which the food and its contained energy passes, by eating or being eaten, with each member becoming the food of a later member of the sequence is termed as :

- (1) Food Chain
- (2) Food Web
- (3) Parasitism
- (4) Ecological Adaptation

133. Which one of the following does *not* fall in the category of Freshwater ?

- (1) Lentic or Lacustrine like lakes and ponds
- (2) Lotic or riverine like rivers and streams
- (3) Palustrine like wetlands
- (4) Brackish water like estuaries

134. The biotic succession on bare rock called Lithosere or Xerosere has the sequence of various stages as follows :

- (1) Lichen stage → Moss stage → Annual grass stage → Perennial grass stage → Shrub stage → Climax community
- (2) Moss stage → Lichen stage → Annual grass stage → Shrub stage → Perennial grass stage → Climax community
- (3) Lichen stage → Moss stage → Perennial grass stage → Annual grass stage → Shrub stage → Climax community
- (4) Moss stage → Lichen stage → Annual grass stage → Perennial grass stage → Shrub stage → Climax community

132. ਕਿਸੇ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਜਾਂ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਰਜਾ, ਖਾਣ ਜਾਂ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

- (1) ਫੂਡ ਚੇਨ
- (2) ਫੂਡ ਵੈੱਬ
- (3) ਪਰਜੀਵੀਵਾਦ
- (4) ਈਕੋਲੋਜਿਕਲ ਐਡਪਟੇਸ਼ਨ

133. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ?

- (1) ਝੀਲਾਂ ਅਤੇ ਤਾਲਾਬਾਂ ਵਾਂਗ ਲੈਂਟਿਕ ਜਾਂ ਲੈਕਸਟ੍ਰੀਨ
- (2) ਲੋਟਿਕ ਜਾਂ ਰਿਵਰਾਇਨ ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾਂ
- (3) ਝੀਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਗਿਲੀ ਜਮੀਨ
- (4) ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਜਿਵੇਂ ਮੁਹਾਨਾ

134. ਖੁੱਲੀ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਬਾਇਓਟਿਕ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਥੋਸੇਰ ਜਾਂ ਜ਼ੇਰੋਸੇਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਹੈ :

- (1) ਲਾਈਕੇਨ ਪੜਾਅ → ਮੌਸ ਪੜਾਅ → ਸਾਲਾਨਾ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਬਾਰਾਂਮਾਸੀ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਝਾੜੀ ਪੜਾਅ → ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਕਮਿਊਨਿਟੀ
- (2) ਮੌਸ ਪੜਾਅ → ਲਾਈਕੇਨ ਪੜਾਅ → ਸਾਲਾਨਾ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਝਾੜੀ ਪੜਾਅ → ਬਾਰਾਂਮਾਸੀ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਕਮਿਊਨਿਟੀ
- (3) ਲਾਈਕੇਨ ਪੜਾਅ → ਮੌਸ ਪੜਾਅ → ਬਾਰਾਂਮਾਸੀ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਸਾਲਾਨਾ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਝਾੜੀ ਪੜਾਅ → ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਕਮਿਊਨਿਟੀ
- (4) ਮੌਸ ਪੜਾਅ → ਲਾਈਕੇਨ ਪੜਾਅ → ਸਾਲਾਨਾ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਬਾਰਾਂਮਾਸੀ ਘਾਹ ਪੜਾਅ → ਝਾੜੀ ਪੜਾਅ → ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਕਮਿਊਨਿਟੀ

(27)

B

135. .... of an ecosystem is defined as the rate at which radiant energy is converted into inorganic substances by photosynthesis or chemo-synthesis by the primary producers.

- (1) Gross productivity
- (2) Primary productivity
- (3) Net productivity
- (4) Proportional productivity

136. Plants which grow on land are called terrestrial plants. There are different types of terrestrial plants. The plants of plains can be best represented by following example :

- (1) Mango
- (2) Deodar
- (3) Cactus
- (4) Mangroves

137. Choose the **correct** statement of the following :

- (R) WHO : World Health Organization
- (S) WWF : World Wildlife Federation
- (T) FAO : Food Additives Organization
- (U) UNDP : United Nations Development Policy

- (1) R and S are correct.
- (2) Only R is correct.
- (3) Only T is correct.
- (4) All R, S, T and U are correct.

138. One day, when Anisha's mother was cooking food, Anisha asked her if she could help her. Her mother asked Anisha to wash rice in a bowl with water. She then told her to pour the used water for plants in their garden. The major reason for which Anisha's mother instructed Anisha was :

- (1) Anisha's mother wanted to teach her the method of water conservation.
- (2) Rice water is rich source of nutrients for plants in the garden.
- (3) Anisha's mother wanted that Anisha should see and know about the plants in the garden.
- (4) None of these

135. ਇੱਕ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀ ..... ਨੂੰ ਉਸ ਦਰ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਮੋ-ਸਿੰਥੇਸਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚਮਕਦਾਰ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਅਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- (1) ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ
- (2) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ
- (3) ਸੁੱਧ ਉਤਪਾਦਕਤਾ
- (4) ਅਨੁਪਾਤਕ ਉਤਪਾਦਕਤਾ

136. ਜੋ ਪੌਦੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੌਦੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :

- (1) ਅੰਬ
- (2) ਦੇਵਦਾਰ
- (3) ਕੈਕਟਸ
- (4) ਮੈਂਗਰੋਵਜ਼

137. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਕਥਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

- (R) WHO : ਵਲਡ ਹੇਲਥ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ
- (S) WWF : ਵਲਡ ਵਾਇਲਡਲਾਇਫ ਫੰਡੇਸ਼ਨ
- (T) FAO : ਫੂਡ ਐਡੀਟਿਵ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ
- (U) UNDP : ਯੂਨਾਇਟੇਡ ਨੇਸ਼ਨਸ ਡੇਵਲਪਮੈਂਟ ਪਾਲਿਸੀ

- (1) R ਅਤੇ S ਸਹੀ ਹਨ।
- (2) ਸਿਰਫ R ਸਹੀ ਹੈ।
- (3) ਸਿਰਫ T ਸਹੀ ਹੈ।
- (4) ਸਾਰੇ R, S, T ਅਤੇ U ਸਹੀ ਹਨ।

138. ਇੱਕ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਅਨੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਂ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਨੀਸ਼ਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਅਨੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਟੋਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਚੌਲ ਧੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਪੌਦਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਡੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਨੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਅਨੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ:

- (1) ਅਨੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।
- (2) ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਪੌਦਿਆਂ ਲਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਰੋਤ ਹੈ।
- (3) ਅਨੀਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਸ਼ਾ ਬਗੀਚੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਣੇ।
- (4) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

(28)

B

139. Chernobyl Nuclear Disaster occurred on 26th April, 1986 in :

- (1) Ukraine (2) Israel
(3) Netherland (4) Japan

140. Select the *incorrect* statement from the following :

- (1) The dark coloured humus found in topmost layer of soil, makes the soil fertile.
(2) Afforestation protects the soil from erosion.
(3) Chemical fertilizers are less harmful than the organic manures.
(4) Overgrazing is one of the causes of soil erosion.

141. Birds do not have teeth. They use their beaks to tear, bite, chisel or Crush the food. There are different types of beaks. Crushing Beak is present in :

- (1) Pigeon
(2) Eagle
(3) Woodpecker
(4) Humming birds

142. A teacher was explaining about different layers of atmosphere in her class. She started with the lower zone which is immediately above the surface of earth. The height of specified layer varies from 8 kilometers at the poles to about 18 kilometers near the equator from ground surface. That means Teacher is discussing about :

- (1) Mesosphere
(2) Troposphere
(3) Stratosphere
(4) Exosphere

139. ਚਰਨੋਬਲ ਪਰਮਾਣੂ ਭਯਾਨੀ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1986 ਨੂੰ ਆਈ:

- (1) ਯੂਕਰੇਨ (2) ਇਜ਼ਰਾਈਲ
(3) ਨੀਦਰਲੈਂਡ (4) ਜਪਾਨ

140. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗਲਤ ਕਥਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

- (1) ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੀ ਪਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੁੰਮਸ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਉਪਜਾਊ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
(2) ਜੰਗਲਾਤ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕਟੌਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।
(3) ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹਨ।
(4) ਓਵਰਗ੍ਰੇਜਿੰਗ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

141. ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਚੁੰਝਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਪਾੜਨ, ਚੱਕਣ, ਛਿੱਲਣ ਜਾਂ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੁੰਝ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਕੁਚਲਣ ਵਾਲੀ ਚੁੰਝ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ :

- (1) ਕਬੂਤਰ
(2) ਈਗਲ
(3) ਵੁੱਡਪੈਕਰ
(4) ਹਮਿੰਗ ਪੰਛੀ

142. ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਹੇਠਲੇ ਜ਼ੋਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪਰਤ ਦੀ ਉਚਾਈ ਧਰੁਵਾਂ 'ਤੇ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਭੂਮੱਧ ਸਤ੍ਹਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਗਭਗ 18 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ :

- (1) ਮੈਸੋਸਫੀਅਰ
(2) ਟ੍ਰੋਪੋਸਫੀਅਰ
(3) ਸਟ੍ਰੈਟੋਸਫੀਅਰ
(4) ਐਕਸੋਸਫੀਅਰ

(20)

B

143. Choose the correct statement :

- (1) The earth is called green planet because it is the only planet that appears green upon visualization from space due to thick forests.
- (2) The earth is called black planet due to increasing air pollution.
- (3) The earth is called blue planet because three-fourth of its surface is covered with water.
- (4) All of the above are true

44. The major limitation of 'Biomass Energy' is the production of different types of pollutants to the air because open burning produces high levels of :

- (X) Nitrogen oxides
- (Y) Carbon monoxide
- (Z) Particulates
- (1) X only   (2) Y only
- (3) Y and Z only   (4) X, Y and Z

45. Which one of the following problems is *not* related to Dams ?

- (1) Water-logging
- (2) Habitat destruction
- (3) Rehabilitation
- (4) Rain water harvesting

46. "Most of the natural resources are unlimited, provided if we use them judiciously. Their judicious use will not cause pollution and save the resources. Hence, we need to develop a sense of judicious use, of such things, in ourselves which are obtained from natural resources." This objective of environmental education is called as :

- (1) Realization of social responsibilities
- (2) Constructive thinking
- (3) Sense of conservation of natural resources
- (4) Educating ourselves and obtaining efficiency

143. ਸਹੀ ਕਥਨ ਚੁਣੋ :

- (1) ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਗ੍ਰਹਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜੋ ਸਪੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੇਖਣ 'ਤੇ ਹਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- (2) ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਗ੍ਰਹਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- (3) ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨੀਲਾ ਗ੍ਰਹਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- (4) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸੱਚ ਹਨ

144. 'ਬਾਇਓਮਾਸ ਐਨਰਜੀ' ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੀਮਾ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਲਣ ਨਾਲ ਉੱਚ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

- (X) ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਆਕਸਾਈਡ ਦਾ
- (Y) ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ ਦਾ
- (Z) ਕਣ
- (1) ਸਿਰਫ਼ X   (2) ਸਿਰਫ਼ Y
- (3) ਕੇਵਲ Y ਅਤੇ Z   (4) X, Y ਅਤੇ Z

145. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਡੈਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (1) ਪਾਣੀ ਭਰਨਾ
- (2) ਨਿਵਾਸ ਵਿਨਾਸ਼
- (3) ਪੁਨਰਵਾਸ
- (4) ਰੇਨ ਵਾਟਰ ਹਾਰਵੈਸਟਿੰਗ

146. "ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਬੇਅੰਤ ਹਨ, ਬਸ਼ਰਤੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।" ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

- (1) ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ
- (2) ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ
- (3) ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ
- (4) ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ

(30)

B

147. Which one of the following is *not* the physical component of environment ?

- (1) Land (2) Air
(3) Water (4) Plant

148. Nuclear energy can be generated by :

- (1) Nuclear fusion
(2) Nuclear fission
(3) Nuclear bonding
(4) Both (1) and (2)

149. Diseases can be spread on account of improper hygiene, vectors as well as environmental pollution and exhibit a wide variety of symptoms. Which one of the following is *not* correctly matched ?

- (1) Cholera : an intestinal infection
(2) Jaundice : an infection of liver
(3) Diarrhea : Loose motion
(4) Plague : a disease spread by Cat flea that cause stomach infection

150. A sea breeze blows when the air above land is ..... and air above sea is .....

- (1) Colder, Warmer
(2) Warmer, Lighter
(3) Heavier, Colder
(4) Warmer, Colder

147. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

- (1) ਜ਼ਮੀਨ (2) ਹਵਾ
(3) ਪਾਣੀ (4) ਪੌਦਾ

148. ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ :

- (1) ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਫਿਊਜ਼ਨ
(2) ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਫਿਸ਼ਨ
(3) ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਬੋਨਡਿੰਗ
(4) ਦੋਵੇਂ (1) ਅਤੇ (2)

149. ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਗਲਤ ਸਫਾਈ, ਵੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਫੈਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ?

- (1) ਹੈਜ਼ਾ : ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਲਾਗ
(2) ਪੀਲੀਆ : ਜਿਗਰ ਦੀ ਲਾਗ
(3) ਦਸਤ : ਢਿੱਲੀ ਮੋਸ਼ਨ
(4) ਪਲੇਗ : ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਪਿੱਸੂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬਿਮਾਰੀ ਜੋ ਪੇਟ ਦੀ ਲਾਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ

150. ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਵਾ ਵਗਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹਵਾ ..... ਹੈ।

- (1) ਠੰਡਾ, ਗਰਮ
(2) ਗਰਮ, ਹਲਕਾ
(3) ਭਾਰੀ, ਠੰਡਾ
(4) ਗਰਮ, ਠੰਡਾ